

Isus Krist u svijetlu trijezne i netrijezne kritike.

Osvrt na knjigu O. Urbana Talija.

Dr. Nikola Žuvić.

Pod gornjim je naslovom izdao knjigu O. Urban Talija, hrvatski franjevac iz Dubrovnika. Lijepo djelce, kojim je auktor obogatio hrvatsku bogoslovsku literaturu za sv. godinu 1933. Djela su ove vrsti nad sve potrebna, jer obrađuju temelj kršćanske objave — samu osobu Isusa Krista. Djelo je apologetsko-biblijsko, metoda historijska.

Odmah u samom početku dobro argumentira pobijajući teorije Gibbona i Harnacka o uzrocima, zašto se kršćanstvo tako brzo raširilo i ukorijenilo u rimskom carstvu. I historijski su momenti, na koje ovi isključivo apeliraju, važni, kad bi bili istiniti. Ali oni sami ništa ne dokazuju, a još manje tumače intimne uzroke toga naglog širenja. U najboljem bi slučaju bili negativnim argumentom. Međutim je ta historija kasnije iskonstruisana po naturalističkim načelima ovih povjesničara religije. Sadržaja nema njihov proizvođeni vanjski okvir s razloga, što su zabacili nadnaravnost. Talija hladno i lagano navodi neke argumente i bez polemike naglasuje jedino rješenje o kršćanstvu, koje je samo po sebi čudo (str. 15.) i Božanskog je porijekla (str. 17. i 18.).

Iza kako je iznio metodu u poglavlju: Istina i netrijezna kritika, ulazi (str. 20.) u samu raspravu s poglavljem: Isus nije bio zagriženi strančar. Kao jedinica za sebe, ova je točka dobro obrađena i s jedino pravim dokumentom u ruci — evanđeljima. Ali da pravo kažem, ne znam, zašto je auktor to poglavlje stavio odmah na početku. Pogotovo nisam očekivao ovoga dijela iza zadnje stavke (str. 19.) gdje govori o posinifikaciji religijske ideje. Bolje bi pristajalo iza poglavlja o Straussovu mitizmu.

U petoj i šestoj točki utvrđuje povjesnost Isusove osobe protiv mitomana Straussa i Drewsa (str. 31—43). Ovom dijelu odgovara prilog br. 4 (str. 81—119). Tu autor govori o mitu, legendama i njihovu postanku. Dobro pozna stvar. Kratkom je, ali svestranom obradom htio izgladiti svoje tvrdnje. Istina je, kad dokazuje, da i legende mogu imati svoju historijsku vrijednost (str. 93—96), ali se ja ovdje ne bih doticao toga, pogotovo ne analizom. Princip je auktor dobro naglasio, ali ako ga apliciramo u ovom djelu, legende su lošeg učinka. U borbi s nepomirljivim neprijateljima, koji zabacuju naša objektivna naučno utvrđena vrela, sam spomen legenda nema mjesta. Argumenti su nam vanjski, historijski kao i vrela otkuda ih crpimo — to jest počinjemo čisto na povjesnoj bazi. Koš se utječu mitima i legendama nemaju čiste svrhe ni dobre volje.

Već samu akademsku konciliijantnost nazvao bih neke vrsti popuštanjem.

Tijekom rasprave jasno izbija, da je auktor htio istaknuti samo principe te obraduje samog Straussa, pa ispušta druge naturaliste sa njihovim školama i sistemima. Svi su drugi ove samo slijedili niječući sve nadnaravno i obnavljali prigovore, koji su bili oprovrgnuti i zabačeni u prošlim vjekovima. Majstorski je to dokazao u zadnjim konsekvencijama kod modernizma. Ove sjajno pobija u pretstavnicima Cheyneju i Le Roy (od str. 107 dalje). Dalje rekapitulira teološku tezu katolicizma o natprirodnosti (str. 116. i 117.) upotrebljavajući i po koju analogiju (str. 118).

Renanom se Talija posebno bavi u sedmoj točki: *Isus genij*. Ovom dijelu odgovara peti prilog. Jer je kod Renana druga metoda nego kod ostalih, zato i posebni obzir na nj. Renan kao profesor semitskih jezika na Sorboni, putuje na istok. Sam Život Isusov piše naručeno. Vele poznavao, da mu je Židov Rotschild dao milijun franaka, da podgrize temelje kršćanstva. Sva se javnost digla osobito francuska i njemačka, pa i protestanti jednako kao katolici. O tomu imamo važne bilješke glasovitog Dupanloupa, inače dobročinitelja Renanova. Karakteristika je djela »*Vie de Jesus*«, što je pisano kao roman i fantastički iskonstruirano u cjelimi i u pojedinostima.

U zadnje je vrijeme na novo bilo djelo izdano (pa i u hrvatskom prijevodu) i mnogo se pisalo prilikom stogodišnjice Renanova rođenja (1923.). Njegovu metodu slijedi Alfred Loisy, zato se Talija i njim posebno bavi (str. 133. i dalje). Isto je tako živa ova metoda kod mnogih slobodoumnika i raznih »modernih« liberalčića. U glavnom uzima autor pod kritiku klasična mjesta iz evanđelja sv. Ivana, uskrsnuće Lazarovo i Isusovo, Magdalemu i dr. jer su se Renan i Loisy na ta mjesta osobito oborili i stvorili više teorija, da potpuno naturalistički protumače čudesnu pojavu i djela Spasiteljeva.

I zadnji dio (str. 55 i dalje) o *Budhizmu* i njegovoj nauci obrađen je dobro. U zadnje se vrijeme zanose i mnogi Evropejci za ovom fantastičko-panteističkom religijom iz Azije. Neki već nastupaju Europom kao misijonari. I među nama ih imade, koji nose kao fetiša i emulet kipić Budhe. Talija dokazuje originalnost kršćanstva i u čitavoj svojoj čistoći nedostiživu mu visinu. Dobro su osobito obrađene *Karma* i *Trišna*. Jasno je pokazao, da Budhizam znači religiju snrti i zator svakog napretka. Dobar poznavao Budhizma Houston Stewart Chamberlain je rekao: »Budhizam je proživljeno samoubojstvo«.

Na koncu spominjem još, da je kompozicija knjige dobro smišljena. Možda bi logičkiji bio slijed: Harnak — Renan — Strauss — Budha. Ovaj bi red, ispustivši ono o Isusu strančaru, odgovarao bolje samoj stvari.

Na str. 51.—52., gdje je govor o Lazarovu uskrsnuću odgovor mi ne izgleda dovoljan. Ne daje ekvivalenta napadaju Renanovu.

kad veli, da Maria i Marija, varaju s Lazarom svijet. Premda je i Renanu glavno vrelo Ivanovo evanđelje, protiv njegova napadaja još nije dovoljno navesti sam tekst. Glavno lice — Isus — ostaje u pozadini.

Kod čudesa je u opće previše materijala sakupljeno na jednom mjestu. Teško će čitaoci slijediti s razumijevanjem. Kao govorniku, riječ mu teče lako. Obilno ima riječi i za istu stvar upotrebljava mnogo sinonima, pa i pleonazama (str. 122.—130.). Šteta da ima i inkongruencija, s čudesnim riječnikom — valjda provincijalizmi i arhaizmi. Mnoge riječi ne piše dosljedno: Pilat Pilato, Židovi Jevreji, židovski jevrejski, perzonalan persognifikacija, drugovačije drugčije, razvijen razavito, cvate cavti, krstjana kršćanski, laživ lažljiv, rasinjacija rasegnacija i dr. Literatura je ograničena (nije autor slobodan, ne raspolaže niti može sve nabaviti) i starija.

O. Urban Talijski nema pred očima strogo naučne svrhe. Ipak je naučan. Glavno mu je, da podvrgne trijeznoj kritici mišljenje onih, koji niječu natprirodnost Kristove pojave (str. 5). »To mišljenje podvrgavam trijeznoj kritici upriličujući moj govor i moje raspravljanje da bude na dohvat široj publici« (str. 6). Pošto piše radi širih krugova zato i spominje često premise i zaključak, pa opetovano, što veli netrijezna, a što trijezna kritika. Zato je i jasan, jer tako osvjetljuje sve dijelove. Talijski je knjiga sinteza odgovora na apologetske objekcije o osobi Isusa Krista. Dobro nam dolazi i harni smo piscu.

„Baščanska ploča“ u Zagrebu.

Dr Dragutin Kniewald.

Ima već više godina, što biskup krčki dr Josip Srebrnić nastoji kako bi spasio t. zv. baščansku ploču, koja je u crkvi sv. Lucije u Jurandvoru, općina Baška, na otoku Krku, uslijed atmosferskih i nekih drugih neprilika bila u opasnosti. Biskup je prije no što je došao u Krk bio profesorom crkvene povijesti na ljubljanskom bogoslovskom fakultetu. Pisao je i o pitanjima hrvatske povijesti. I kao biskup imade dr. Srebrnić otvoreno oko i mnogo ljubavi za povijesna pitanja, osobito otoka Krka i Raba, koji sačinjavaju njegovu biskupiju. On skuplja natpise, prepisuje ih i tumači, brine se za našu umjetničku crkvenu starinu i nastoji, koliko može, da se ono mnoštvo crkvenih starina, što se danas još nalazi upravo na otoku Krku i Rabu, sačuva za poznija pokoljenja. Grad je Krk kolijevka krčkih knezova Frankapana, koji su vijekovima bili jedni od najjačih velmoža regni Croatiae. Ali ne samo to. Oni su bili i veliki meceni crkvene umjetnosti. O tome svjedoči još danas čitav otok Krk, pa Trsat, Bakar, Hreljin, Belgrad, Bribir, Crikvenica, Novi Senj. Razumljivo je, da je biskupu Srebrniću velika briga bila,